

Litteraturkrönika 2024–25

Av Lars-Erik Edlund,^α Erik Magnusson Petzell,^β Caroline Sandström,^γ Mathias Strandberg^δ och Lena Wenner^ε

Föreliggande volym utgör en dubbelårgång av *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 2024–25. En naturlig följd av detta är att litteraturkrönikan tar större plats i anspråk då skörden av publicerade verk av intresse för krönikan hunnit växa sig större än vanligt. En stor del av dessa framställningar rör språkstruktur i dialekter på olika sätt.

Bland dessa finner vi Yair Sapirs och Olof Lundgrens *A Grammar of Elfdalian*, den första grammatik på engelska som beskriver älvdalskans struktur. Man använder som synes i boken den engelska benämningen *Elfdalian* som Dahl (2001) introducerade – och som sedan använts av t.ex. Sapir (2005), Nyström (2005), Nyström & Sapir (2011), Kroonen (2013), Sapir (2017) och Hansen (2021) – i stället för *Övdalian* som introducerades av Rosenkvist (2006) och därefter återfinns i bl.a. Garbacz (2010), Rosenkvist (2010) och Svenonius (2015). Språkbenämningen *Elfdalian* förefaller invändningsfri,

^α Institutionen för språkstudier, Umeå universitet. – Department of Language Studies, Umeå University. <https://orcid.org/0000-0001-8748-9934>. lars-erik.edlund@umu.se

^β Institutet för språk och folkminnen, Göteborg. – Institute for Language and Folklore, Gothenburg. <https://orcid.org/0009-0003-8932-131X>. erik.petzell@isof.se

^γ Institutet för de inhemska språken. – Institute for the Languages of Finland. <https://orcid.org/0009-0004-4978-1300>. caroline.sandstrom@oph.fi

^δ Institutet för språk och folkminnen, Göteborg. – Institute for Language and Folklore, Gothenburg. <https://orcid.org/0000-0002-9816-2010>. mathias.strandberg@isof.se

^ε Institutet för språk och folkminnen, Göteborg. – Institute for Language and Folklore, Gothenburg. <https://orcid.org/0000-0003-3486-327X>. lena.wenner@isof.se

Edlund, Lars-Erik et al., 2026: Litteraturkrönika 2024–25. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2024–25 (147–148), s. 185–208. – Edlund, Lars-Erik et al., 2026: Litteraturkrönika 2024–25. In: *Swedish Dialects and Folk Traditions* 2024–25 (147–148), pp. 185–208. – DOI: <https://doi.org/10.69824/svlm.147.63554>

Denna artikel publiceras under villkoren i Creative Commons-licensen CC BY 4.0, som tillåter användning, spridning och reproduktion i vilket medium som helst, förutsatt att originalverket är korrekt citerat. – This article is published under the conditions given in the Creative Commons license CC BY 4.0, which allow use, distribution and reproduction in any medium, provided that the original work is cited correctly.

Litteraturöversikt. Redaktionellt material. Denna artikel har ej genomgått sakkunniggranskning. – Literature review. Editorial material. This article has not undergone peer review.

© 2026 författarna. – © 2026 the authors.

och den ibland påtalade risken för sammanblandning med Tolkiens konstruerade alviska, *Elvish*, kan man nog bortse från. Boken, utgiven på UCL-Press, är omfattande, hela 400 sidor inkl. kringsidor. Här återfinns man ett omfattande inledningskapitel (Introduction) som tecknar den historiska bakgrunden men också, på ett utmärkt sätt, den nuvarande sociolingvistiska situationen jämte pågående revitaliseringsarbete. Några av de tankar som möter i detta inledningskapitel kan med skäl diskuteras. Antagandet av älvdalskan som ett resultat av ett tidigt samiskt inflytande på det nordiska språket utgör en del av en större diskurs inom språkvetenskapen (jfr Kusmenko 2008 [2011], Bull 2010, Bull 2018). Bevisen för ett dylikt inflytande kan dock sättas i fråga (se bl.a. Fridell 2019, och, utförligast, Enger 2023), och antagandet måste i varje fall grundligt motiveras. I kapitlet möter dessutom en periodisering som borde ha problematiserats. Här uppfattas nämligen älvdalskan under hela perioden från 1500-tal fram till slutet av 1800-talet som »a relatively stable language system» (Sapir & Lundgren 2024 s. 17). Med utgångspunkt från exempelvis Stig Björklunds studie (1956) av språket i Andreas Johannis Prytz' *Comoedia om Konung Gustaf then första* (1622) torde väl ändå kunna konstateras att denna dialekt, liksom allt levande språk, förändrats genom århundradena. Helganders studie (1996) ger också värdefulla perspektiv på dialektens utveckling. Efter detta inledningskapitel följer kapitel som redovisar fonologi och ortografi, morfologi, syntax, lexikon jämte ordbildning samt ett parti med »text samples». De deskriptiva delarna är olika omfattande: fonologi- och ortografidelen omfattar 25 sidor, morfologidelen uppemot 250 sidor (med 120 tabeller över böjningsmönster m.m.), syntaxdelen ca 20 sidor och det som beskriver »Lexicon, word formation and names» endast 17 sidor. Det finns många goda iakttagelser i dessa kapitel, naturligtvis också en del som kan diskuteras (se Garbacz recension av verket i denna årgång), men detta är inte platsen för en sådan detaljerad mönstring. Det ska dock sägas till kapitlet om älvdalskans lexikon, inklusive avsnittet om ordbildning och älvdalska namn samt etymologi, att framställningen här med fördel hade kunnat fördjupas. Man kan även tycka att syntaxdelen fått en väl undanskynd plats. Författarna lägger här fram ett deskriptivt arbete om det som benämns *Late Classical Elfdalian* (förkortad LCE; sv. »regelbunden», »vårdad älvdalska»); detta är en delvis rekonstruerad variant av älvdalskan som kan beskrivas som »the predominant language used in the parish of Övdaln in Dalarna, Sweden by people born before 1900, as well as one of its modern varieties, 'Revitalised LCE'» (Sapir & Lundgren s. xvii). Förhållandet att det är denna variant som beskrivs – detta på basis av Levanders avhandling om dialekten (1909), en preskriptiv grammatik (Åkerberg 2012) samt den kunskap som författarna själva har – har väckt kritik; Garbacz menar sålunda i sin recension (2026 s. 231) att en beskrivning av en älvdalska istället borde baseras på »det gamla material som föreligger i form av inspelningar, texter och annat material». Ett närmare studium av texten ger emellertid vid handen att boken baseras på ett omfattande material, såväl primära som sekundära källor, och Sapir (2026

s. 248) framhåller i sitt genmäle, också detta publicerat i denna årgång, att författarna studerat äldvdalskan »i diverse sammanhang samt [haft] konsultationer med språkgemenskapen och experter på området», vidare har de »ofta använt en deduktiv metod, alltså utgått från våra kunskaper för att senare bekräfta dessa genom manifestationer i autentiska texter». Arbetet hade dock tjänat på att författarna generellt tydligare angivit källor. Förhållandet att boken ingår i UCL Press serie »Grammars of World & Minority Languages» innebär emellertid att monografin har ett syfte – vilket också anges – att både beskriva 'Late Classical Elfdalian' (LCE), även i revitaliserad form, och att stödja den äldvdalska språkgemenskapen i ansträngningarna för att bevara och revitalisera språket (Sapir & Lundgren 2024 s. xvii f.). Det är något man får beakta vid bedömningen av bokens empiriska grundval.

I en artikel i *Nordic Journal of Linguistics* från februari 2024 tar sig Erik Petzell an den så kallade *si*-passiven i traditionell gotländska (gutamål). Denna passivkonstruktion är ganska sentida: den tycks ha uppstått kring 1800 på den gotländska huvudön men aldrig fått någon vidare spridning. Den finns inte på Fårö och heller inte i några dialekter på fastlandet. Själva konstruktionen innehåller det lilla ordet *si*, formellt identiskt med reflexiven men helt utan reflexiv betydelse, kombinerat med ett perfekt particip i neutrum. Denna kombination, *si*-participet, används företrädesvis i opersonliga konstruktioner med det formella subjektet *de*: *de var gärt si böin*, ordagrant 'det var gjort sig bön' dvs. 'det hölls bön'. *Si*-passiven har många yttliga likheter med den reguljära perifrastiska passiven, när denna används i liknande kontexter. Emellertid fokuserar *si*-passiven ofta själva processen, medan den reguljära passiven är resultativ.

Att neutrala gutamålsparticip kan åtföljas av *si* noteras i de större ordböckerna (GO, OL), men något helhetsgrepp på *si*-passiven har knappast tagits tidigare. Petzell går därför grundligt igenom användningen av konstruktionen, såväl den typiska som den mer marginella. Hans huvudmaterial utgörs av brev skrivna kring 1890 av Laubonden Jakob Karlsson. Breven finns utgivna genom Gutamålsgillet (Karlsson 2000, 2012); Petzell har fått tillgång till den elektroniska förlagan där han har kunnat söka maskinellt efter *si*-passiver (och annat). Utöver huvudmaterialet konsulterar han också andra källor, ordböcker såväl som arkivmaterial, men det är, skriver han, »on the language use of this single informant [i.e. Karlsson] that I base my analysis of the *si*-passive» (s. 6). I breven är *si*-konstruktionerna med formellt subjekt klart vanligast, men det förekommer också vanliga nominalfrassubjekt samt relativiserade subjekt.

Petzells analys av *si*-passiven, närmare bestämt *si*-participet, baseras på den participstruktur som Fábregas & Putnam (2020) har föreslagit. I den huserar participändelsen i ett aspektuellt huvud (Asp^o), placerat mellan den mest basala delen av verbfrasen (VP) och positionen för agentiva argument (vP). Enligt Petzell har själva *si*-elementet blivit en del av participändelsen, som därmed är mer komplex än reguljära participändelser. Komplexiteten

består i att *si* bidrar med nominala särdrag i en position som annars behöver knytas till externa nominala led. En reguljär participändelse knyts normalt till det interna argumentet i VP:n, som det då kongruerar med. I analysen leder kongruensen till att det interna argumentet flyttar ut ur VP:n till aspektfrasens specificerare, varifrån det sedan kan flytta vidare och bli satsens subjekt. *Si*-participens ändelse har alltså däremot nominala särdrag i sig redan från början, vilket betyder att det aldrig upprättas något externt kongruensförhållande. Participändelsen kongruerar så att säga med sig själv. En strukturell följd av det blir att VP-interna led aldrig kan lämna VP:n och bli subjekt. Det är därför, menar Petzell, som *si*-passiven så ofta har formella subjekt.

För att interna argument ska kunna bli subjekt i en *si*-passiv krävs det att de kan ta sig ur VP:n på något annat sätt än genom kongruens med participändelsen. Samtliga nominalfrassubjekt i brevkorpusen uppträder tillsammans med en partikel eller, som i följande exempel, med en strandad preposition: *Äutdäikninggi me Lausmöir jär gynt si me nå i ladi*, ordagrant 'utdikningen av Lausmyr är (be)gynt sig med nu i vår', dvs. 'man har börjat dika ut Lausmyr nu i vår'. Enligt Petzell projicerar prepositionen här en specificerarposition som *Äutdäikninggi* kan flytta genom på sin väg upp till subjektspositionen. Att *si*-passiven även kan uppträda i relativsatser beror dock inte på att subjektet har kunnat extraheras ur VP:n. I dessa fall kvarstår istället det interna argumentet orealiserat i VP:n, där det länkas till en relativoperator som fungerar som formellt subjekt. Analysen förutsäger riktigt att det interna argumentets semantik ska vara begränsad på samma sätt som egentliga subjekt, dvs. ha icke-specifik referens.

Avslutningsvis ägnar sig Petzell åt frågan om *si*-passivens uppkomst. Den kan inte beläggas i vare sig forngutniskan eller de tidigmoderna källor till dialekten som finns, nämligen Spegel 1901 [1683], Neogard 1732 och Toftén 1748. Däremot har konstruktionen dokumenterats av bröderna Säve, som inledde sitt arbete att uppteckna gutamålet på 1830-talet. Mot denna bakgrund föreslår Petzell att *si*-passiven uppstod någon gång kring sekelskiftet 1800. Vid den här tiden hade andra delar av den gutniska verbmorfologin redan börjat förändras (se vidare Jordan 2023). Bland annat började redan under slutet av 1700-talet den starka böjningen (med *n*-ändelse) av passiva particip breda ut sig på bekostnad av den svaga (med dentaländelse). Det kan illustreras av den gutniska motsvarigheten till det pluralböjda *ledsagade* i standardsvenska, nämligen *laidtagne* (från Petzells exempel (4a)). För passiva particip i neutrum innebar övergången till den starka böjningen att neutrum-*t*:et hamnade efter obetonad vokal: jfr gammalt svagt *gravt* ('grävt') med nytt starkt *gravät* ('grävet'). I den ställningen faller *t*-ljudet bort, dvs. *gravät* → *gravä*, vilket leder till formsammanfall med den vanliga infinitiven *gravä*.

Just sådana formsammanfall har, menar Petzell, varit själva förutsättningen för *si*-passivens uppkomst; korrelationen får oberoende stöd i avsaknaden av *si*-passiv på Färö, där inte heller verbmorfologin har förändrats. Han tänker sig tvetydiga kontexter med fakultativ reflexiv som *si*-passivens födelsemiljö:

grav'si a grop, 'gräva/grävt sig en grop'. Här har den relativt betydelsefattiga reflexiven *si* kommit att omtolkas som en markör av en av de två identiska formerna. Att det blir participet som *si*:et associeras med (och inte infinitiven) förklaras av att den reflexiva betydelsen ligger nära den passiva betydelse som participet alltså har. Just den utvecklingen känner vi redan från standardspråket, vars passiv-*s* också har sitt ursprung i reflexiven (se härom Öhlin 1918 s. 11–14, Wessén 1956 s. 160–163). Den gutniska grammatikaliseringen av *si* som en (del av en) passiv verbändelse kan med andra ord betraktas som ett slags språkhistoriskt eko. Det ligger så att säga i reflexivens natur att den (under rätt omständigheter) kan slå in på den passiva vägen. De två utvecklingarna, av *s*- respektive *si*-passiv, skiljer sig förstås också åt. Det passiva *s*:et har (åtminstone i svenska) blivit en allmän passivändelse med vid användning. *Si*-ändelsen har en mycket snävare distribution: den uppträder i en delmängd av de kontexter som neutrala passiva particip förekommer i.

Senaste numret av denna tidskrift innehåller också en så kallad publicerad opposition av Hans-Olav Enger. Han har, vågar man nu säga, för vana att i tidskriften publicera sina oppositioner av avhandlingar om svenska dialekter. Senast, i SvLm 2020, var det genus i jämtska som stod i fokus (se Enger 2021). Denna gång handlar det om sydligare breddgrader, nämligen om kongruensböjda verb i å ena sidan Mark och Kind i Västergötland och å andra sidan Östra Göinge i Skåne. Avhandlingen som Enger opponerat på heter *Från person till person. Avvecklingen av nordisk personkongruens ur ett diakront perspektiv*; den är skriven av Adam Horn af Åminne och framlagd i Uppsala i mars 2022. Den refererades i litteraturkrönikan i SvLm 2022, dit läsaren hänvisas för en fyllig genomgång av innehållet. Här kan det räcka med att påminna om att de undersökningar av verbböjning i sydvästliga dialekter som Horn af Åminne genomför fungerar som fallstudier inom ramen för den mer övergripande frågan: hur det går till när personböjning försvinner i allmänhet, och i nordiska språk i synnerhet. Dialekterna i Mark/Kind respektive Östra Göinge har nämligen i varierande grad bevarat fornspråkliga personändelser på verb, men med tiden har de alla (i lite olika takt) rört sig mot den standardsvenska enhetsböjningen. I analysen av denna förändring finner Enger »[n]oen punkter til diskusjon». Det är vid några av dem vi lägger tonvikten i det följande.

Enger meddelar inledningsvis att den bok han läst och opponerat på är »ei fin-fin avhandling og herved varmt anbefalt» (2024 s. 8). Han fortsätter sedan med ett referat för att därefter diskutera det han tycker är mest spännande med Horn af Åminnes resultat och analyserna därav, inte sällan därför att han inte riktigt håller med. En sak Enger återkommer till är betydelsen av olika böjningsklasser (deklinationer), dels som en faktor i förändringen av verbböjningen, dels som ett teoretiskt viktigt exempel på morfologisk stabilitet.

Redan innan Horn af Åminne skrev sin avhandling var det känt att kongruensböjning på verb tenderar att bevaras bättre på starka verb än på svaga. Avhandlingen bidrar med ytterligare empiriskt stöd härtill. Horn af Åminne

menar att det är av fonologiska skäl som de svaga verben förlorar kongruensen tidigare. Han skriver att »de svaga verbens stamstruktur oftare orsakar reduktioner eller bortfall hos ändelser» (2022 s. 124), och lyfter fram förekomst av hiatus (vokalmöte) vid personböjning i preteritum av svaga men inte starka verb. Eftersom svaga verb bildar preteritum med dentalsuffixet *-delte* blir det till en stam som slutar på vokal som personändelsen fogas. I de dialekter som undersöks är alla personändelser vokalinledda, vilket innebär att personböjningen leder till vokalmöte, något som då enligt hypotesen kan ha verkat menligt på kongruensböjningens fortlevnad. För starka verb uppstår ingen hiatusproblematik, eftersom böjningsändelserna läggs till en stam som slutar på konsonant. Enger låter sig inte övertygas av denna argumentation. Han menar, för det första, att de svaga preteritumformerna redan är kongruenslösa och därför inte kan anföras som stöd för förlusten av kongruens. För det andra är han tveksam till om den fonologiska förklaringen är hållbar.

Istället lyfter Enger fram själva böjningsklassen som en faktor i sig: stark böjningsklass främjar kongruens, svag klass gör det inte. En sådan analys bidrar dessutom, menar Enger, till en bättre helhetsförståelse för hur olika faktorer samverkar till att bevara eller avveckla kongruensböjningen. Han tar faktorn ordföljd som exempel. Horn af Åminne (och andra före honom) har visat att kongruensen håller sig kvar längre när subjektet står före verbet (SVX-ordföljd) än vid inversion (XVS). Hur denna effekt ska förstås rent strukturellt är inte helt klart. Enger hänvisar till forskning (nämligen Nessel et al. 2022) som lyfter fram den längre väntan på subjektet, så att säga, i XVS-sekvenser än i SVX-sekvenser som en viktig förklaring till att kongruensböjningen av V vacklar vid XVS. Intressant nog har det faktiskt också föreslagits (men det är inget som vare sig Enger eller Horn af Åminne tar upp) att det tvärtom är den täta förbindelsen mellan V och S just i XVS-strukturen som gör att de nominala dragen på V kan reduceras (se vidare Horn 1921, Ackema & Neeleman 2003, Petzell 2017).

Oavsett hur ordföljdsfaktorn ska analyseras framhåller Enger att den ser ut att förstärkas av de ingående verbens böjningsklass. Han visar ett exempelpar från avhandlingen där de böjda verben i SVX-sekvenser är starka, de oböjda XVS-verben däremot svaga. Om skillnaden i böjning mellan starka och svaga verb endast är fonologiskt betingad är det inte helt lätt att relatera den till andra faktorer. Fonologin har alltså, enligt Horn af Åminne, skapat den skillnad som föreligger mellan svaga och starka verb, men någon rent synkron mekanism som premierar böjning av starka verb och icke-böjning av svaga verb rör det sig inte om. Om man istället, som Enger föreslår, betraktar själva böjningsklassen som en verksam faktor, då kan det faktum att SVX-verben är starka och XVS-verben svaga ingå i en synkron kombinationsförklaring till varför språkbrukarna varierar sin böjning på just det sätt de gör. Eftersom både ordföljdväxlingen och indelningen av verb i olika klasser ingår i talar-nas aktiva grammatiska kompetens, är det väntat att båda kan ha betydelse för böjningsvariationen.

Böjningsklass är en morfologisk indelning som Enger intresserat sig för också i andra sammanhang (t.ex. i Enger 2007; se också Sims-Williams & Enger 2021). De skandinaviska böjningsklasserna är påfallande stabila historiskt, trots att det är svårt att se vad de egentligen bidrar med i språkssystemet i stort. Med kongruensböjningen är det tvärtom. Böjningen har en tydlig semantisk dimension: den anger subjektets referens. Och den tycks också påverka syntaxen på en rad olika sätt (se Holmberg & Platzack 1995 för en översikt). Ändå är det kongruensen som försvinner och böjningsklasserna som består. Mot denna bakgrund kritiserar Enger Horn af Åminnes beskrivning av avvecklingen av personböjning som en förenklingsprocess. För det första blir den förklaringen försvagad av att böjningsklasserna uppenbarligen står sig. Om förändring verkligen drivs av förenkling ligger det ju närmare till hands att göra sig av med dem. Till skillnad från böjningen tillför böjningsklasserna alltså komplexitet utan att göra särskilt mycket nytta; de är »rein morfologi» (s. 13) som Enger uttrycker det.

Att reducerad kongruensböjning automatiskt leder till en enklare grammatik är heller inte självklart, menar Enger, åtminstone inte i varje enskilt diakroniskt steg. Fornspråkets sex olika verbformer, tre i singular och tre i plural, tillför i någon mening naturligtvis mer komplexitet än det nutida standardspråkets enhetsform. Samtidigt är det flera av de böjningsreduceringar som kan påvisas i Horn af Åminnes material som leder till att tidigare korrelationer med pronomensystemet bryts upp. De ursprungliga pluraländelserna *-um* (1PL), *-en* (2PL) och *-a* (3PL) svarar således mot varsitt personligt pronomen med samma referens. I någon mån lever detta system kvar i Horn af Åminnes material, nämligen i Mark, men i de andra kongruensdialekterna har formerna blivit färre, på lite olika sätt. Det kan verka okomplicerat att klassificera ett system med färre former som enklare än ett med fler. Men formreduceringen får andra effekter, som snarast komplicerar systemet. I Östra Göinge har exempelvis *um*-ändelsen ersatts av samma *a*-ändelse som tidigare bara använts för 3PL (så kallad skånsk böjning). Med reduceringen går den symmetriska korrelationen mellan ändelser och pronomen med samma referens förlorad. Innehållet i *a*-ändelsen blir nu mer abstrakt: från en 3PL-ändelse till ett slags negativt definierad pluraländelse, nämligen för alla plurala referenter utom 2PL. Horn af Åminne gör visserligen, det tillstår Enger, en elegant särdragsanalys av den utvecklingen, men det är ändå, framhåller han, »vanskelig å se noen logikk bakom det at 1. og 3. person deler formelt uttrykk» (s. 16).

I en artikel i *Nordic Journal of Linguistics*, publicerad i juni 2025, beskriver och analyserar Guro Busterud, Terje Lohndal, Toril Opsahl, Yulia Rodina och Marit Westergaard pågående förändringar av genusystemet i Oslo-dialekten. Hur det fornspråkliga tregenussystemet har förändrats i de olika nordgermanska varieteterna fram till idag varierar. I standardspråken är systemet intakt i färöiska och isländska, men reducerat till ett tvågenussystem i danska och svenska. I många traditionella svenska (och en del danska) dia-

lekter levde visserligen tregenussystemet kvar, men i takt med att dialekterna har ersatts av standardtalspråk (med viss regional färg) har också tregenussystemet försvunnit. Norskan intar ett slags mellanställning: i skrift finns det både tre genus (obligatoriskt i nynorska) och två genus (vanligast i bokmål). Talad norska var länge motståndskraftig mot genusreducering; tregenussystemet stod sig starkt inte bara på landsbygden utan också i städerna, fram till helt nyligen. Under de senaste decennierna har man nämligen noterat en utveckling mot ett tvågenussystem av danskt-svenskt snitt, bland annat i Tromsö och Trondheim. Traditionellt har tvågenussystem annars funnits bara i Bergen och i så kallat »dannet dagligtale» i Oslo.

Detta bildade talspråk förknippas främst med de västliga delarna av den norska huvudstaden, där danska inslag (som två snarare än tre genus) historiskt har haft lätt att få fäste i de bättre bemedlades sätt att tala norska. I kontrast till denna högstatusvarietet står arbetarklassens stadsmål i den östra delen av staden. Här har tregenussystemet levt kvar på samma sätt som på den omkringliggande landsbygden. I det Oslo som författarna nu undersöker är den gamla skiljelinjen mellan ett västligt (högt) och ett östligt (lågt) Oslo-språk inte lika stark som den en gång var, men den syns ändå i utfallet av författarnas genusstudie.

I genusstudien ingår 51 informanter, 27 från östra Oslo och 24 från västra. Samtliga informanter var 12 år gamla vid intervju tillfället. Att man koncentrerar sig på 12-åringar tycks bero på att just den åldersgruppen befinner sig på gränsen mellan ett tregenus- och ett tvågenussystem i de tidigare studierna av genusförändring i Tromsö och Trondheim. (Men någon explicit motivering till informanturvalet ges egentligen inte.) 12-åringarnas genusbruk har eliciterats fram genom att de fått svara på frågor i förhållande till olika bilder. Frågorna har ställts så, att den som svarar ska producera tillräckligt många olika former av traditionellt maskulina, feminina respektive neutrala substantiv för att genussystemet ska framgå: dels indefinita och definita nominalfraser, dels nominalfraser med framförställda och efterställda possessiva pronomen som attribut. I tidigare forskning har man funnit att det är feminint genus som försvinner och så att säga uppgår i maskulinum: *ei bok* blir *en bok*. Den ursprungliga feminina artikeln *ei* ersätts alltså av den ursprungliga maskulina artikeln *en*, som då i slutändan får en helt ny status: den blir en utrumartikel i ett tvågenussystem precis som i svenskan.

Intressant nog är det emellertid inte all femininmorfologi som försvinner. I både Tromsö och Trondheim har de yngre informanterna förlorat feminina obestämda artiklar (*ei bok* → *en bok*) och framförställda possessiver (*mi bok* → *min bok*). Däremot är de feminina formerna helt (Tromsö) eller nästan helt (Trondheim) intakta i bestämd form (*boka*) och när possessiven är efterställd (*boka mi*). Denna asymmetri med avseende på vilken femininmorfologi som förändras och vilken som förblir intakt kan tyckas besynnerlig. Men den följer faktiskt av hur genusböjning brukar definieras (t.ex. i standardverk som Corbett 1991), nämligen som själva den morfologiska reflex som substantiv

utlöser hos andra ord. Artikeln *ei* skulle således vara genusböjd efter *bok*, medan *a*:et i *boka*, som sitter på själva substantivet, inte kan vara genusböjning utan måste klassificeras som bestämdhetsböjning. Att bestämdhetsuffixet i de nordiska språken ändå har olika former som växlar i enlighet med de fristående genusformerna får då förklaras historiskt: det beror på att bestämdhetssuffixet en gång var ett fristående ord (en demonstrativ) som genusböjdes efter det substantiv det bestämde. I pedagogiska sammanhang kan det förstås vara knepigt att framhärda i att en uppenbart genusberoende variation i hur substantiv sätts i bestämd form ändå inte är genusböjning i teoretisk mening. I handböcker och grammatiska standardverk hanterar man problemet på lite olika sätt. *Svenska Akademiens grammatik* beskriver exempelvis tillägget av den efterställda artikeln som speciesböjning och verkar liksom freda den beskrivningen från resonemang om genus; istället noterar man separat att själva bestämdhetssuffixet kongruensböjs i genus (Teleman et al. 1999 2 s. 96).

Men när genussystemet förändras visar sig alltså skillnaden mellan regelrätt genusböjning och sekundära genusdistinktioner i speciesböjningen vara mer än bara en teoretisk konstruktion. I Tromsö och Trondheim är *a*-suffixet, som sagt, mer eller mindre intakt, trots att de framförställda attributen helt förlorat sina feminina former. Att den efterställda possessiven också bevaras trots att den framförställda förloras kan i förstone verka konstigt. Man ska då komma ihåg att den efterställda possessiven är långt mer integrerad med substantivet: den kan till skillnad från den framförställda aldrig separeras från sitt huvudord av andra bestämningar (jfr *mi gule bok* med **boka gule mi*). Vissa har rentav föreslagit att den därför ska analyseras som ett suffix (tidigast Fretheim 1985), vilket omedelbart skulle förklara varför den, precis som suffixet *-a*, förblir stabil genom förändringar av genusböjningen. Författarna ser dock suffixanalysen som alltför drastisk och ansluter sig istället till Svenonius (2017), som mot bakgrund av att efterställda possessiver beter sig som självständiga ord i samordningsstrukturer behandlar dem som fonologiskt betingade allomorfer av utrumpossessiven. Det innebär att de är helt beroende av en föregående ordavslutning på *-a*. Mycket riktigt är de också helt omöjliga om bestämdhetssuffixet är *-en*: **boken mi*.

I Oslomaterialet kan författarna påvisa en ännu mer långt gången genusförändring än i Tromsö och Trondheim. Samtliga 12-åringar, både de från västra och de från östra Oslo, har tappat feminint genus, dvs. de producerar aldrig sådant som *ei bok* eller *mi bok*, bara *en bok* och *min bok*. Till skillnad från i studierna av de andra stadsmålen har Osloinformanterna inte bevarat varianterna *boka* och *boka mi* intakta; istället växlar de flesta informanter mellan dessa två varianter och *boken/boken min*, dvs. varianter som helt raderar spåren av feminint genus. Intressant nog kan inte ens alla fall av *a*-böjning och efterställda possessiver på *-i*, (*-a*) *MI* med författarnas terminologi, sägas utgöra länkar till ursprungligt femininum. En del informanter tycks nämligen behandla dessa former som knutna till tvåstaviga substantiv på *-e*, även gamla

maskuliner, t.ex. *kjola mi* och *den slanga*. Författarna tar sådana exempel till intäkt för att *-a* och *(-a) MI* börjar finna sin plats i det nya tvågenussystemet, nämligen som utrumallomorfer knutna till en grupp substantiv som skär genom den ursprungliga distinktionen mellan femininum och maskulinum.

Även om dessa nya utrumallomorfer förekommer både hos de östliga och de västliga informanterna är de mer framträdande i den östra gruppen. Författarna tolkar skillnaden som ett utslag av att tvågenussystemet har slagit igenom tidigare i väst, med de västliga stadsdelarnas prestigevarietet som modell. I öst har å andra sidan tregenussystemet varit starkt förknippat med den lokala identiteten. Den uttrycks alltjämt genom medveten användning av femininböjning bland musiker och komiker med klart östlig profil (som Ims 2020 och Opdahl 2021 visat). Att allomorferna *-a* och *(-a) MI* hos 12-åringarna i öst har något av denna laddning kvar håller författarna för sannolikt.

År 2023 utkom fritidsforskaren Elias Storms lilla bok om *Ölmemålet* som behandlar dialekter och ortnamn i sydöstra delen av Värmland, en del som tidigare inte uppmärksammats i lika hög grad som andra delar av det värmländska området. I boken tecknas allmänt en bakgrund utifrån Richard Brobergs *Språk- och kulturgränser i Värmland* (1972 [2001]). Avsikten med Storms Ölmemålsbeskrivning är att ge en bild av dialekten såsom den talas av äldre personer i bygden, men ibland ges också upplysningar om ännu äldre generationers talspråk. I avsnittet om ljudläran lyfts ljuddrag som användningen av tjockt *l*, öppet *a* och *o* och en del annat fram. Vid genomgången av ljudläran lämnas dessutom kommentarer av intresse i avsnitten om kvantitet och accentförhållanden. Därtill finns kommentarer till målets grammatik, bl. a. verbböjning och dubbelt supinum. Endast i undantagsfall tecknas bilden av dialektens senare utveckling, vilket dock är ett nog så intressant område för utforskande. Boken tar också upp ortnamnsförrådet, där framställningen anknuter till *Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län* (XV; 1939). Författaren framför en del egna tolkningar, men avstår från spekulativa antaganden. Texter och en ordlista avslutar boken. Det är att hoppas att författaren fortsätter sina studier av Ölmedialekten, gärna med fokus på det som just nu sker i dialekten. Det är förvisso lätt att fångas av en dialekts äldre beståndsdelar men även förändringstendenser i senare tid är värda att uppmärksamma.

I arkivsamlingarna hos Institutet för språk och folkminnen finns som bekant stora mängder dialektmaterial i form av ordsamlingar och uppteckningar innehållande berättelser, sägner, rim, ramsor, gåtor m. m. Men samlingarna rymmer också syntetiserande dialektbeskrivningar i manuskriptform. Sålunda påträffas manuskripten till sedermera publicerade och välkända arbeten som Ingemar Ingers doktorsavhandling om sydvästskånska dialekter från 1939, för att bara ta ett exempel. Av ännu större intresse är dock kanske de manuskript som aldrig tryckts (och i många fall kanske aldrig var avsedda för tryckning). Bland dessa finner man en rad översikter över olika skånska dialekter författade av Per Larsson, en av den skånska landsmålsförening-

ens flitigaste insamlare kring sekelskiftet 1900. Dessa har aldrig publicerats men har sitt självklara intresse för den sydsvenska dialektforskningen; de ger ögonblicksbilder av talspråket på den skånska landsbygden för omkring 125 år sedan och utgör ett viktigt komplement till senare tiders vetenskapligt mera raffinerade dialektgeografiska framställningar. I förra årgången av denna tidskrift publicerade Mathias Strandberg en kommenterad utgåva av en av Larssons dialektöversikter, nämligen över dialekterna i Färs härad i södra Skåne. Larsson delar in dessa i tre huvudtyper: en nordlig, en sydlig och en däremellan befintlig. Den norra typen ansluter nära till de nordskånska målen, bl.a. genom förekomsten av nordskånska diftonger, medan de andra två typerna är i högre grad renodlade sydsånska mål med i tilltagande mån sydliga drag ju längre söderut man kommer. De beledsagande kommentarerna, huvudsakligen anförda i noter, problematiserar och nyanserar en del av Larssons observationer. – I föreliggande årgång finns en utgåva av Per Larssons översikt över Ingelstadsområdet sydost om Färs härad.

En kandidatuppsats i svenska språket framlagd vid Halmstads universitet höstterminen 2024 är fonologisk och dialektgeografisk. Lisa Borglin har undersökt uttalet av kort *u* i traditionell dialekt i sex nordvästskånska härad. Det är alltså det *y*-haltiga uttalet av kort *u* i ord som t.ex. *buss* ([bʏs:] o. likn.) och *hund* ([hʏn:] o. likn.) som står i fokus i uppsatsen, och syftet är att reda ut utbredningen av detta uttal i de traditionella nordvästskånska dialekterna. Två andra forskningsfrågor som behandlas är om det går att se någon kronologisk-geografisk progression i utbredningen, alltså huruvida den främre varianten breder ut sig över tid, och vilka fonologiska kontexter den förekommer i. Materialet för undersökningen är hämtat ur Isofs skånska dialektordsamlingar och består av sammanlagt drygt 1 700 belägg på 36 en- och tvåstaviga ord vars rotvokaler i standardspråket motsvaras av kort /u/.

Borglin finner att ungefär en fjärdedel av beläggen har den främre varianten. Vanligast är denna i Bjäre hd, N. Åsbo hd och Luggude hd. I Rönnebergs hd och S. Åsbo hd är den ovanligare, och i Onsjö hd förekommer den nästan inte alls. Genom att kartera beläggen kan Borglin visa att främre uttal av kort *u* i stort sett inte förekommer i de östra delarna av N. Åsbo hd eller i Onsjö hd. Däremot kan hon inte utesluta att den främre varianten också förekommer i Harjagers hd söder om undersökningsområdet.

Borglin delar in materialet i olika tidsintervaller efter uppteckningsår, men indelningen ådagalägger först och främst uppteckningsarbetets geografiska progression och låter inte följa någon tydlig successiv utbredning av den främre varianten. Det tycks alltså som om bakre och främre varianter förekommer sida vid sida i stora delar av undersökningsområdet under hela den tidsperiod som vi har orduppteckningar från, alltså mellan 1800-talets slut och 1970-talet.

Främre uttal av kort *u* föreligger i en rad olika fonologiska kontexter. Det tycks inte vara så att vissa kontexter gynnar den främre varianten, men en intressant observation är att ordet *buss* undantagslöst har främre uttal av *u*,

vilket Borglin sätter i samband med att ordet är lånat från standardspråket på 1920-talet.

En renodlat språkgeografisk framställning är konferensbidraget »Att sätta språk på kartan: Erfarenheter från ett liv – och ett atlasprojekt», där Lars-Erik Edlund lämnar en personligt färgad översikt över språkgeografins utveckling för svenskspråkigt område. Inledningsvis belyses karteringstekniken alltsedan August Strindbergs kartläggning av orden för 'nyckelpiga' i början på 1880-talet, alltså en kartering med symboler, gränslinjer, sgrafferingar och på kartan inskrivna former. En kombination av dessa tekniker fångar ofta bäst in den komplicerade språkliga dynamik som en karta söker förmedla. Goda möjligheter skapas numera med digital teknik. Bidraget lyfter även fram ett urval av de olika förklaringar som karteringen kan resultera i vad gäller språkföreteelsernas »uppkomst, sammanhang och karaktär». Bland annat diskuteras spelet mellan konkurrerande ljudutvecklingar, såsom i samband med nasalassimilationer, varvid faktorer som prestige och identifikation aktualiseras. Ett annat problem rör hur en likartad, mer iögonenfallande ljudutveckling som förekommer i dialekter på längre avstånd från varandra, egentligen ska tolkas. Vidare diskuteras språkförändrande ombildningsprocesser såsom dessa kommer till synes på en språkkarta, exempelvis på den över ordet *idissla* med diverse ombildningar. Även kartering av senare tiders ordförråd ägnas uppmärksamhet i bidraget. Ett stort antal kartor återges i konferensbidraget.

Vi ska också ta upp några framställningar som behandlar dialektkontakt och migrationens betydelse för talspråkets utveckling, liksom dialektutjämning hos ungdomar.

Hjalmar P. Peterson (2024) undersöker i artikeln »Dialektmiks illustreret med udtalen af /əu/ ó i Tórshavn» varför dialekten i Tórshavn skiljer sig från de nordvästfäröiska målen, med särskilt fokus på uttalet av fonemet /əu/ (skrivet *ó*). I de nordvästra dialekterna är systemet harmoniskt – den långa vokalen uttalas [œu:] och den korta [œ] (den korta varianten går historiskt tillbaka på [œu]). I Tórshavn uttalas den korta vokalen fortfarande [œ], men den långa har utvecklats till [œu:]. Skillnaderna mellan Tórshavn och de nordvästra dialekterna gäller dock inte bara vokaler. I Tórshavn saknas preaspiration efter lång vokal (*p*, *t* och *k* realiseras utan [h]) och de obetonade vokaler *i* och *u* neutraliseras till [ə]/[ɜ], vilket också får morfologiska konsekvenser.

Författarens huvudtes är att målet i Tórshavn har formats av stor inflyttning. Med stöd i data från Multigenerationsregistret kartläggs befolkningsrörelser i tre perioder (1640–1695, 1696–1751 och 1752–1807). Tórshavn var länge en liten bygd, men tog fortlöpande emot inflyttare från hela Färöarna och även från Danmark, Norge och Tyskland. Redan under den första perioden märks ett inflöde från områden där *ó* uttalades [œu:]. I artikeln argumenteras därför för att Tórshavns [œu:] ersattes av [œu:] genom dialektkontakt. Den korta varianten [œ] bevarades däremot, bland annat eftersom flera långa

vokaler delar samma korta motsvarighet, vilket gör dessa former mer stabila i systemet. Peterson visar också att dialekten har genomgått en morfologisk förenkling, något som ofta kännetecknar blandningsdialekter. När obetonat *i* och *u* faller samman till [ɜ] försvinner till exempel numerusoppositioner i adjektiv (*stóri* ~ *stóru* → [stɔu.ɪɜ]) och i verbböjningar. Även vissa kasus-skillnader har utjämnats.

Sammanfattningsvis menar Peterson att Tórshavns dialekt framstår som ett historiskt resultat av dialektkontakt och inflyttning där den långa varianten av *ó* har nivellerats till [ɔu:] medan den korta varianten [œ] har bestått och där dessutom systemet har förenklats vad gäller såväl fonologi som morfologi. Det här kontrasterar mot de nordvästfäröiska målen där begränsad inflyttning samvarierar med långvarig dialektstabilitet.

I juni 2025 disputerade Greta Horn vid Göteborgs universitet på avhandlingen *Den unga skånskan. Dialektal variation och platsanknytning hos gymnasieungdomar i nordvästra Skåne* (Horn 2025). Avhandlingen, som kanske kan säga ha förebådats av en artikel i *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2019 (Horn 2020), hänför sig till det växande sociodialektologiska fältet (Horn 2025 s. 2). Som framgår av titeln sätter undersökningen fokus på tal-språket hos 21 gymnasieungdomar bosatta i nordvästra Skåne och relaterar graden av dialektalitet till hur stark anknytning talarna har till sin hemtrakt.

De 14 språkliga variabler som undersökningen utgår ifrån, varav – naturligt nog, får man väl säga – tolv är fonologiska, framstår som väl valda för en undersökning av skånska ungdomars talspråk i vår tid. Tveklöst finns det mycket intressant att finna vad gäller exempelvis uttalet av *r* och förekomsten av retroflexer i barns och ungdomars skånska, och så sker också. Främre *r* och retroflexer förekommer hos flera informanter. Påfallande är emellertid att retroflexer i stor utsträckning möter oberoende av talarnas uttal av *r*. Som ljudhistorisk process sammanhänger retroflekteringen intimt med främre *r*, men som komponent i en dialektutjämningsprocess tycks den alltså uppträda självständigt. Den grad till vilken informanterna talar dialekt – varom termen *dialektalitet* kommit att etableras under senare år (jfr nedan om en artikel av Margareta Svahn (2024)) – kvantifieras med hjälp av ett dialektindex, som tar hänsyn till de tolv fonologiska variablerna. I detta index inordnas de 21 informanterna och ges ett poängvärde mellan 0 och 24 poäng. I praktiken föreligger ett spann från 0 till 21 poäng bland informanterna. De elva informanter som har 12 poäng eller mer i dialektindexet betraktar Horn som övervägande dialektala; övriga tio (vilka spänner mellan 0 och 7 poäng) betraktas som övervägande standardspråkliga.

Graden av platsanknytning hos informanterna kvantifieras genom ett s.k. platsanknytningsindex (eng. *Index of Local Attachment*, förkortat »ILA«). Metoden har utvecklats av de danska forskarna Malene Monka, Pia Quist och Astrid Ravn Skovse (2020). Till grund för indexet ligger intervjuer med informanterna, som fått svara på frågor om föräldrarnas ursprung, sin egen uppväxtort och grundskoleort (»dåtida ILA«, eventuella extrajobb, fritidsak-

tiviteter och umgänge (»nutida ILA») och framtidsplaner (»framtida ILA»). Horn (2025 s. 154) finner att det tycks föreligga en korrelation mellan högt dialektindex och högt platsanknytningsindex, men bara hos de sju informanter som har högst platsanknytningsindex. En fördjupad analys av intervju-svaren ger vid handen att föräldrarnas ursprung och informantens uppväxt- och grundskoleort (»dåtida ILA») i hög grad korrelerar med dialektaliteten medan nutida umgänge, extrajobb och fritidsaktiviteter (»nutida ILA») samt framtidsplaner (»framtida ILA») inte uppvisar en lika stark korrelation till dialektaliteten. – Horns avhandling recenserar i nästa volym av denna tidskrift.

»Talar dagens västgötska ungdomar dialekt?» Det är rubriken på Margareta Svahns bidrag i Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundets i Uppsala årsbok. Svahn undersöker i artikeln om ungdomar i Västergötland talar traditionell dialekt. Hon jämför även tonåringar som har vuxit upp i en enspråkig miljö i Skövde med tonåringar som har vuxit upp i en flerspråkig miljö i Ryd, strax utanför Skövde. Två material ligger till grund för artikeln, dels projektet Dialektutjämning i Västsverige (DUV 2007–2011) som består av inspelningar av 69 ungdomar från bl.a. Kinna, Borås, Trollhättan, Vara och Skara, dels en kompletterande studie i Skövde år 2016 med 29 ungdomar, varav 16 är uppvuxna i enspråkig miljö och 13 i flerspråkig miljö. Den sistnämnda studien redovisas i en artikel (Svahn 2021) i *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2020.

För att beskriva dialekt används en skala mellan neutralt standardspråk och traditionell dialekt. Eftersom dagens talare oftast ligger mellan dessa ytterligheter används, liksom i den ovan nämnda doktorsavhandlingen av Greta Horn (2024), begreppet *dialektalitet* som är ett mått på hur många olika traditionella västgötska drag en person faktiskt använder. I DUV-projektet analyserades för jämförelse äldre inspelningar av personer födda i slutet av 1800-talet. De äldre talarna använde drygt 50 dialektvarianter, varav många minskat eller försvunnit hos yngre. Här framhålls särskilt pronomen (t.ex. *di*) och böjningsformer, liksom bakre *r* i icke-initial position och vissa assimilationer (*rittit* för *riktigt*). Dagens ungdomar har sällan kategoriskt bruk av dialektformer men behåller tydlig regional prosodi och flera fonologiska drag. Vanligast är långt slutet *ö* och *ä* framför *r*, men också bakre *sj*-ljud, tjockt *l*, partikeln *la* och kortformerna *sa/sulle* förekommer.

De enspråkiga ungdomarna i Skövde talar i allmänhet ganska mycket dialekt. Nästan alla har stark västgötsk prosodi och har åtminstone några fonologiska dialektdrag. De flerspråkiga ungdomarna talar mindre dialekt, men om de inte kommer från Ryd talar åtminstone någon av dem lika mycket dialekt som många av de enspråkiga. Bland de flerspråkiga ungdomarna som har vuxit upp och bor i Ryd är dialektala drag påtagligt färre. Denna grupp språkliga varietet kännetecknas i stället av förortsdrag. Ju fler förortsdrag som finns i en individs varietet, desto färre förekommer av dialektala drag tenderar man att hitta. En enspråkig flicka i studien växlar också mot förorts-

klang när hon umgås med vänner från Ryd. Hon menar att hon skulle kunna uppfattas som arrogant om hon talade sin standardsvenska i dessa sammanhang, vilket kan ses som ett exempel på hur ungdomar »gör språklig stil» för att signalera tillhörighet och solidaritet. Det visar också att förortsvarieteteten inte bara är ett etniskt val utan någonting som är nära knutet till plats.

I *Folkmålsstudier* 62 finns Lotta Collins artikel »God svenska med ett kling av västnyländska», som undersöker hur svenskspråkiga finländare från Ekenäs upplever att deras språk har förändrats efter flytt till andra delar av Finland. Studien har ett folklingvistiskt perspektiv och bygger på en webbenkät där 96 utflyttade Ekenäsbor beskrivit sin svenska förr och nu, sina attityder till västnyländska samt sin känsla av regional tillhörighet. Fokus ligger på hur talarna själva uppfattar förändringar längs ett kontinuum mellan den lokala västnyländska dialekten och finlandssvensk standardsvenska.

Ekenäs utgör en språkligt varierad miljö, där vissa talar standardnära finlandssvenska, andra ren västnyländska, och många växlar mellan dessa varieteter. Mot denna bakgrund identifierar Collin sju förändringsprofiler som visar olika grader av förskjutning längs skalan dialekt–standard. Tre av profilerna är s.k. *stabila* profiler, som omfattar de deltagare som uppgett att deras språkbruk inte alls förändrats, oavsett om de före flytten kategoriserade sitt talspråk som västnyländsk dialekt, standard eller en blandning mellan dialekt och standard. Fyra profiler är däremot *rörliga* profiler, där deltagarna rapporterat något slag av närmande mot ett mer standardenligt språk.

Sammanlagt anger omkring två tredjedelar av deltagarna att de i någon grad närmat sig standardsvenska, oftast genom en måttlig förändring. Den största gruppen består av dem som upplever sig tala en blandning med ökade inslag av standard, medan fullständig övergång till standard är ovanligast.

Analysen visar tydliga samband mellan språkförändring och olika utomspråkliga faktorer. De personer som beskriver stabilitet har i regel flyttat senare i livet och bott kortare tid på annan ort, medan de som förändrat sitt språk har flyttat som unga och varit borta längre. Även språkmiljön på den nya orten spelar roll. Inflyttning till områden där standardsvenska dominerar, särskilt Helsingfors- och Åboområdet, hänger samman med större förändring mot standard. Sociala nätverk påverkar också. De som bevarat dialekten umgås oftare med andra från Ekenäs, medan de som närmat sig standard oftare umgås med infödda på den nya orten.

Attityder till dialekt och känsla av regional tillhörighet samspelar med de språkliga mönstren. De som behållit västnyländskan tillskriver dialekten större känslomässig betydelse och uttrycker oftare stolthet och positiva attityder. De som närmat sig standard har däremot en mer neutral eller negativ hållning till dialekten och betonar i högre grad tillhörighet till sin nuvarande region.

Collin framhåller att självrapportering inte nödvändigtvis speglar hur talarna faktiskt låter, men de ger insikt i hur språkförändring upplevs och vilken social mening den har. Studien visar att avregionalisering, alltså en rörelse mot standardspråket, är vanlig bland utflyttade Ekenäsbor. Graden

av förändring varierar dock kraftigt mellan individer och påverkas av flytt-ålder, hur lång tid som förflutit sedan flytten, den nya ortens språkliga miljö, attityder till dialekten och känsla av tillhörighet. Resultaten ger därmed en nyanserad bild av hur språk, identitet och plats hänger samman i den finlandssvenska kontexten. – I denna årgång av *Svenska landsmål och svenskt folkliv* finns en ny artikel av Collin som redovisar en diskursteoretisk analys av enkätmaterialen.

Under de senaste åren har sambandet mellan social och regional språklig variation i svenskan i Finland varit föremål för flera studier av Saara Haapamäki och Sarah Wikner, som båda är knutna till Åbo Akademi. Den gemensamma nämnaren för studierna är *om* och *hur* den språkliga variationen kan kopplas till talarnas sociala klasstillhörighet. Studierna har delvis genomförts i samarbete med finska forskare, vilket ger ett mervärde och därtill möjligheter att belysa skillnader och likheter mellan svenskan och finskan i Finland. I *Folkmålsstudier* 62 har Sarah Wikner och Saara Haapamäki (2024) publicerat en artikel om hur de med hjälp av ett perceptionstest undersökt klassindexerande språkdrag i finlandssvenskan.

Wikner och Haapamäki undersöker hur språkbrukare utgående från talstimuli i ett perceptionstest bedömer talares sociala status samt vilka språkdrag bedömningarna grundar sig på. I perceptionstestet har nio korta talprov valts ut ur inspelningar av spontant tal i Svenska litteratursällskapets Spara talet-samling. Inspelningarna är från början av 2000-talet. Testet spreds som en webbenkät som publicerades i februari 2023 och sammanlagt 213 personer svarade på enkäten. Personerna som svarade var i åldern 17–87 år, med en jämn fördelning mellan åldersgrupperna. Alla svenska regioner i Finland är representerade. Två tredjedelar var kvinnor och en tredjedel män, merparten av dem som besvarade enkäten hade själva en högre utbildning.

I denna undersökning tar Wikner och Haapamäki avstamp i tidigare forskning där perceptionstest av social variation i svenskan använts av Bengt Nordberg, Bengt Loman och Eva Sundgren. Dessa studier visade att dialektala talare tenderar att placeras lägre på den sociala skalan än standardspråkliga talare. Wikners och Haapamäkis studie är likaså förankrad i tidiga variationsanalytiska undersökningar av bl.a. Labov och Trudgill. Metodiskt och teoretiskt hör Wikners och Haapamäkis undersökning dock till forskningsinriktningen perceptuell dialektologi enligt bl.a. Preston (1999) och Niedzielski och Preston (2000). Undersökningen ansluter sig också till en salientteoretisk inriktning av Péter Rácz (2013). Salient och kopplingen mellan språkdrag och deras sociala betydelse samt teorier om indexikalitet lyfts dels fram i ett inledande avsnitt om teoretiska utgångspunkter, dels i den avslutande diskussionen om bedömning och salienta språkdrag och avslutande reflektioner. Kännetecknande för Sarah Wikner och Saara Haapamäki som forskare är en stark strävan att fördjupa och förnya forskningsdiskussionen såväl teoretiskt som metodiskt genom att systematiskt pröva olika sätt att angripa sitt material.

I resultatdelen går Wikner och Haapamäki metodiskt igenom de nio talproven i perceptionstestet. Samtliga talprov återges i en kommenterad transkription och dessutom presenteras i tabellform en sammanfattning av hur talprovet bedömts av informanterna. Resultaten visar att bedömningen av talproven är enhetlig; över hälften av talproven får en synnerligen enhetlig bedömning på den sociala skalan. Det fanns tydliga mönster i att vissa språkdrag kopplas till högre socialklass; bl.a. uttal av preteritumändelse för verb och *inte* med hörbart *-e*. Ordval är en aspekt som många lyfter fram i sin bedömning, särskilt komplicerade ord som *plädera*, *misär*, *generations-skillnad* anses visa på högre social status. Bland de mest framträdande dragen som var salienta och bedömdes som typiska för lägre social klass finns kortstavigt uttal av *sitta* i presens (*sitär*). Också uttal med europeiskt kort *u*-ljud och apokope associerades med lägre social klass. Varken finska inslag eller svordomar visade sig entydigt kunna kopplas till social status. I resultaten fanns en tendens att koppla högre social status till urbana miljöer som Helsingfors, huvudstadsregionen eller Åbo, medan talare som bedömdes ha låg social status placerades på landsbygden eller i småstäder i Österbotten eller i västra och östra Nyland. Wikner och Haapamäki sammanfattar sina iakttagelser (s. 160):

[...] de föreställda sociala och regionala identiteterna är relaterade till varandra. Antaganden om en viss social status hos talaren går mer eller mindre hand i hand med antaganden om talarens geografiska hemvist. Dessa två dimensioner förefaller alltså vara kognitivt sammankopplade.

Avslutningsvis framhäver de att bedömningarna i perceptionstestet var enhetliga och att de inte varierade utifrån informanternas egen bakgrund. Wikners och Haapamäkis studie antyder alltså att det i fråga om svenskan i Finland »finns en sorts samstämmighet i uppfattningarna om hur språket hos talare med högre och lägre social status låter» (s. 160).

I senaste numret av *Svenska landsmål och svenskt folkliv* skriver Sarah Wikner och Saara Haapamäki tillsammans med Viveca Rabb om kortstavighet i nutida finlandssvenska. Deras artikel utgör den första mer systematiska sociolingvistiska studien av växlingen mellan kort- och långstavighet i spontant talad finlandssvenska. I sverigesvenska är långstavighet normalt det enda möjliga: betonade stavelser är alltid långa. Det innebär att de har antingen lång vokal eller lång konsonant, ibland omväxlande i samma ord beroende på böjningsform som *i* – och vi följer nu författarnas princip att dubbelteckna både långa vokaler och långa konsonanter – utrumformen *viit* och neutrumformen *vitt*. I fornsvenskan kunde betonade stavelser också bestå av kort vokal och kort konsonant. Nutida sverigesvenskt *faara* svarar exempelvis mot fornsvenskt *fara*. I Finland har den fornspråkliga kortstavigheten levt kvar, företrädesvis i dialekterna. Traditionellt har språkvården följaktligen uppfattat kortstavigheten som ett talspråkligt drag, vid förra seklets början

rentav som ett av »de fulaste och vulgäraste dragen i vårt språk» (Bergroth 1924 s. 59, citerad från s. 95 i artikeln). Synen på kortstavighetens hemorts-rätt i vårdat finlandssvenskt uttal har i stort sett levt kvar under 1900-talet, låt vara att språkvården numera uttrycker sig mindre dräpande. Ett genomgående inslag har varit att kortstavigheten betraktas som mer accepterad i vissa ord än i andra.

När författarna genomför sin studie tar de således hänsyn såväl till tecken-frekvens, dvs. hur många förekomster av kort- respektive långstavigt uttal en viss talare uppvisar, som till typpfrekvens, dvs. hur många olika lexem som över huvud taget kan uttalas kortstavigt. Den korpus man använder omfattar 80 talare, uppdelade på två huvudmaterial: dels intervjuer gjorda i slutet av 00-talet av Svenska litteratursällskapet i Finland inom projektet Spara talet (S-materialet kallat), dels inspelade samtal från korpusen Urbana dialekter i Svenskfinland som byggts upp vid Åbo Akademi under inledningen av 10-talet (U-materialet). Själva samtalsituationen är mindre formell i U-materialet än i S-materialet; genom att jämföra bruket av kort- och långstavighet i de två materialen borde det vara möjligt att, åtminstone i någon mån, utvärdera hur faktorn formalitetsgrad påverkar bruket. Emellertid är materialen inte helt jämförbara. S-materialet är både större och geografiskt mer spritt: de 50 informanterna kommer från någon av de fem orterna Åbo, Helsingfors, Vasa, Ekenäs och Borgå. U-materialet omfattar 30 informanter från Åbo, Helsingfors och Vasa. Det visar sig dessutom att skillnaden i formalitetsgrad mellan materialen förmodligen inte är tillräckligt stor för att faktorn ska ha någon nämnvärd inverkan på bruket. Författarna sluter sig till att man i framtida studier skulle behöva inkludera andra material som skiljer sig mer åt i detta avseende för att säkert kunna säga något formalitetsgradens (eventuella) betydelse för kort- och långstavigheten.

Förutom den (alltså svärfångade) variabeln formalitetsgrad korrelerar författarna sina resultat med en rad andra så kallade bakgrundsvariabler; själva undersökningsobjektet – kortstavighetens utbredning – kallar man för fokusvariabeln. De resterande bakgrundsvariablerna är: hemort, kön, ålder, utbildningsnivå och yrkesstatus. Till skillnad från traditionell dialektologisk praxis betraktar författarna inte hemort som primär utan blott som en bakgrundsfaktor bland flera. De grupperar heller inte informanterna i förväg på basis av exempelvis socialgrupp, vilket var vanligt i den tidiga sociolingvistik. De låter sig istället inspireras av mer sentida variationslingvistiska ansatser som tänker sig »ett komplext nätverk av ideologiska kopplingar som konstituerar variationens sociala betydelsepotential» (s. 97). Författarna låter därför varje talares språkbruk bli den primära indelningsgrunden när de redovisar sina resultat. Innan vi redovisar utfallet av studien ska det nämnas att författarna förutom kort- och långstaviga varianter av tvåstaviga ord också noterar långstaviga förkortade varianter liksom apokoperade varianter. Fokusvariabeln har med andra ord fyra potentiella realiseringar. Det är dock långtifrån alla ord som kan uppvisa hela fyra varianter. Ett som kan det är just verbet *fara*

som här åter får exemplifiera: *fara* (kortstavig), *faara* (långstavig), *faa* (långstavig förkortad), *faar* (apokoperad).

När det gäller den kortstaviga varianten går tecken- och typfrekvens hand i hand. Ju fler faktiska förekomster av kortstaviga varianter, desto fler olika kortstaviga lexem. Dock följer långstavigheten inte samma tydliga mönster: de som oftast använder långstaviga varianter har inte nödvändigtvis fler långstaviga lexem i sin repertoar än de som har en jämnare fördelning mellan kort- och långstavighet. Vidare tycks de två andra uttalsvarianterna, den långstaviga förkortade och den apokoperade, vara mer beroende av geografi än de två första. Den förkortade varianten är typisk för Helsingfors och Borgå, mindre vanlig i Åbo och Ekenäs och bara sporadiskt belagd i Vasa. Den apokoperade varianten är däremot vanlig i såväl Vasa och Ekenäs som Borgå, men helt frånvarande i Åbo och Helsingfors.

Hemorten har betydelse också för de kort- och långstaviga varianterna, men den spelar sällan någon avgörande roll. Det går således att urskilja Åbo och Helsingfors som platser med mer lång- än kortstavighet, och Vasa, Ekenäs och Borgå som platser där kortstavigheten istället är vanligare än långstavigheten. Men det är först när vi fokuserar de enskilda informanterna och själva samspelet mellan de olika bakgrundsvariablerna som vi når en mer nyanserad förståelse av kortstavighetens förutsättningar. Ålder verkar vara en minst lika viktig faktor som hemort, men allra störst betydelse har kombinationsvariabeln utbildningsnivå/yrkesstatus.

I S-materialet är exempelvis de sex informanter som använder kortstaviga varianter flitigast samtliga under 30, lågutbildade med lågstatusyrken, och de kommer från Ekenäs, Borgå och Vasa. I materialet finns emellertid informanter från dessa orter som tvärtom använder långstaviga varianter i mycket högre grad än kortstaviga. Alla dessa är högutbildade och har yrken med hög status, och de flesta är äldre. Omvänt är de två informanter från Åbo och Helsingfors som har fler kort- än långstaviga varianter båda lågutbildade med lågstatusyrken. Sammanfattningsvis kan man då konstatera att den traditionella språkvårdens karakterisering av kortstavighet som opassande i bildat tal stämmer rätt väl överens med hur den faktiskt används i nutida finlandssvenska.

En finsk-ugrisk ordstudie med bäring på de nationella minoritetsspråken meänkieli och samiska ska också uppmärksammas. Olle Kejonen behandlar i ett meddelande i förra årgången av denna tidskrift (2023) tre samiska lånord i meänkieli. Det rör sig om *katnanen* 'höftben', *ketnia* 'skyddsande' och *tutna* 'uggla', alla med det för meänkieli främmande men i nordsamiskan och lulesamiskan vanliga konsonantklustret /tn/. Redan detta väcker naturligtvis misstankar om att orden är inlånade i meänkieli. Kejonen anför emellertid flera andra övertygande argument, bl.a. att alla tre orden hänför sig till domäner där samiska lånord förekommer i meänkieli: »anatomiska termer för djur, begrepp knutna till samisk folktro och benämningar på fåglar.» Kejonen

luftar avslutningsvis en såsom det förefaller välgrundad misstanke om att många fler hittills ouppmärksammade samiska lånord föreligger i meänkieli.

Slutligen vänder vi blicken mot ett populärvetenskapligt opus. För snart ett decennium sedan, 2016, publicerades *Skånsk-svensk ordbok från abekatt till övanpo* av Kalle Lind, en populärt – för att inte säga kåseriskt – hållen dialektordbok i samma tradition som t.ex. Åke Ohlmarks *Skånsk-svensk ordbok* (1978). 2024 publicerades en ny upplaga av Linds ordbok, och redan året därpå utkom en tredje, återigen utökad, upplaga. Enligt texten på baksidan är den nya upplagan »utökad, illustrerad och korrläst». Den första upplagan recenserades i denna tidskrift av Mathias Strandberg (2016), som bl.a. framhöll att »[b]okens populärvetenskapliga sida – för en sådan har den – skulle [...] ha mycket att vinna på en faktagranskning inför en eventuell andra upplaga, utan att den humoristiska sidan fördenskull behövde bli lidande». Tyvärr tycks faktagranskningen ha uteblivit. Av de ordartiklar där rena fel påpekas i recensionen (s.v. *bier*, *egen*, *hinsian/hinsidan*, *panntofflor/pärör*, *voss*) är det bara *hinsian/hinsidan* som korrigerats (definitionen har ändrats från »denna sidan om» till det korrekta »andra sidan, bortre sidan» (s. 81). Hur som helst är det glädjande att se att intresset för populärvetenskaplig litteratur om dialekter är så stort att det berättigar till två nyupplagor i så rask följd.

Litteratur

- Ackema, Peter & Ad Neeleman, 2003: Context-sensitive spell-out. I: *Natural Language & Linguistic Theory* 21: 4, s. 681–735.
- Bergroth, Hugo, 1924: *Svensk uttalslära. Med särskilt beaktande av skiljaktigheterna mellan det finländska och det högsvenska ljudskicket*. Helsingfors.
- Björklund, Stig, 1956: *Älvdalsmålet i Andreas Johannis Prytz' Comoedia om Konung Gustaf then första 1622*. Uppsala.
- Borglin, Lisa, 2025: Främre realisation av kort /u/ i nordvästra Skåne. En dialektgeografisk undersökning. Kandidatuppsats i svenska språket, HT 2024. Högskolan i Halmstad. [Webbadress: <https://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1934018/FULLTEXT02.pdf>. Hämtad 2026-01-04.]
- Broberg, Richard, 1972 [2001]: *Språk- och kulturgränser i Värmland. En översikt och några synpunkter*. [Ny uppl. 2001.] Uppsala.
- Bull, Tove, 2010: [Rec. av] Jurij Kusmenko: Der samische Einfluss auf die skandinavischen Sprachen. Ein Beitrag zur skandinavischen Sprachgeschichte. I: *Maal og minne* 2010: 2, s. 156–186.
- 2018: Kap. 6. Andre språk i Noreg. [Bolk] 2. Finsk-ugrisk, med hovudvekt på samisk. I: Helge Sandøy & Agnete Nesse (red.), *Norsk språkhistorie*. 2. Praksis. Oslo. S. 429–457.
- Busterud, Guro, Terje Lohndal, Toril Opsahl, Yulia Rodina & Marit Westergaard, 2025: Language change and the loss of feminine gender. Grammatical gender and declension class in the Oslo dialect. I: *Nordic Journal of Linguistics*. [Onlinepublicerad, ännu utan volym/nummer.] DOI: <https://doi.org/10.1017/S0332586525000071>.

- Corbett, Greville G., 1991: *Gender*. 1 uppl. Cambridge.
- Dahl, Östen, 2001: The origin of the Scandinavian languages. I: Östen Dahl & Maria Koptjevskaja-Tamm (red.), *Circum-Baltic Languages*. 1. *Past and Present*. Amsterdam, S. 215–235.
- Edlund, Lars-Erik, 2025: Att sätta språk på kartan. Erfarenheter från ett liv – och ett atlasprojekt. I: Erik Magnusson Petzell, Lena Rogström, Henrik Rosenkvist, Mathias Strandberg & Lena Wenner (red.), *Studier i svensk språkhistoria* 17. *Språket i rummet*. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 49.) Göteborg. S. 9–64.
- Edlund, Lars-Erik, Erik M. Petzell, Mathias Strandberg, Lena Wenner & Caroline Sandström, 2023: Litteraturkrönika 2022. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2022 (144), s. 95–110. DOI: <https://doi.org/10.69824/svlm.146.25717>.
- Enger, Hans-Olav, 2021: Gode genusstudier. Anmeldelse av Briana van Epps' avhandling: Sociolinguistic, comparative and historical perspectives on Scandinavian gender. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2020 (143), s. 23–35.
- 2023: Samisk påverkan på skandinavisk grammatikk? *Folkmålsstudier* 61, s. 97–109. DOI: <https://doi.org/10.55293/fms.120235>.
- 2024: Verdifullt om verbkongruens: Anmeldelse av Adam Horn af Åminnes doktoravhandling: *Från person till person. Avvecklingen av nordisk personkongruens ur ett diakront perspektiv*. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2023 (146), s. 7–22. DOI: <https://doi.org/10.69824/svlm.146.25702>.
- Fåbregas, Antonio & Michael T. Putnam, 2020: *Passives and middles in mainland Scandinavian: microvariation through exponency*. Berlin–Boston.
- Fretheim, Thorstein, 1985: Er bokmålet tvekjønnet eller trekjønnet? I: Ernst Håkon Jahr & Ove Lorentz (red.), *Morfologi*. Paris. S. 99–101.
- Fridell, Staffan, 2019: [Rec. av] Brit Mæhlum (red.), *Norsk språkhistorie*. 2. Praktis. Oslo 2018. I: *Maal og minne* 2019: 1, s. 115–124.
- Garbacz, Piotr, 2010: *Word Order in Ovdalian. A Study in Variation and Change*. (Lundastudier i nordisk språkvetskap A: 70.) Lund.
- 2026: [Rec. av] *A Grammar of Elfdalian* av Yair Sapir och Olof Lundgren. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2024–25 (147–148), s. 229–243.
- GO = Gustavson, Herbert, 1918–1940: *Gotländsk ordbok. På grundval av C. och P.A. Säves samlingar*. Uppsala.
- Hansen, Bjarne Simmelgaard Sandgaard, 2021: Root nouns in Elfdalian. Categorisation and etymology. I: *Nordic Journal of Linguistics* 44: 1, s. 25–37.
- Helgander, John, 1996: *Mobilitet och språkförändring. Exemplet Övre Dalarna och det vidare perspektivet*. (Rapport 1996: 3). Falun.
- Holmberg, Anders & Christer Platzack, 1995: *The role of inflection in Scandinavian syntax*. Oxford–New York.
- Horn, Greta, 2025: *Den unga skånskan. Dialektal variation och platsanknytning hos gymnasieungdomar i nordvästra Skåne*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetskap 48.) Göteborg.
- Horn, Wilhelm, 1921: *Sprachkörper und Sprachfunktion*. Berlin.
- Horn af Åminne, Adam, 2022: *Från person till person: avvecklingen av nordisk personkongruens ur ett diakront typologiskt perspektiv*. (Studia philologiae Scandinavicae Upsaliensia 21.) Uppsala.

- Ims, Ingunn Indrebø, 2020: A-endelser og lokal indeks blant ungdommer i flerspråklige miljøer i Oslo. I: *Maal og Minne* 111(2), s. 19–67. [Webbadress: <https://ojs.novus.no/index.php/MOM/article/view/1740>. Hämtad 2026-01-06.]
- Ingers, Ingemar, 1939: *Studier över det sydvästskånska dialektområdet*. (Skrifter utgivna genom Landsmålsarkivet i Lund 5.) Lund.
- Jordan, Caspar, 2023: Strong and weak in the history of the Gutnish verb system. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2022 (145), s. 7–52.
- Karlsson, Jakob, 2000: *Fäi-Jakås fyst brevi. Jakob Karlssons första 20 brev till Mathias Klintberg 1889–1890*. Visby.
- 2012: *Flair brev fran Fäi-Jakå. Gotlandsbonden Jakob Karlssons brev till lektor Mathias Klintberg 1891–1895*. Visby.
- Kejonen, Olle, 2024: Tre samiska lånord i meänkieli. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2023, s. 137–142. DOI: <https://doi.org/10.69824/svml.146.25720>.
- Kusmenko, Jurij, 2008 [2011]: *Der samische Einfluss auf die skandinavischen Sprachen. Ein Beitrag zur skandinavischen Sprachgeschichte*. (Berliner Beiträge zur Skandinavistik 10.) [2., durchgesehene Ausg. 2011.] Berlin.
- Kroonen, Guus, 2013: *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*. (Leiden Indo-European etymological dictionary series 11.) Leiden.
- Levander, Lars, 1909: *Älvdalsmålet i Dalarna. Ordböjning ock syntax*. Stockholm.
- Lind, Kalle, 2016: *Skånsk-svensk ordbok från abekatt till övanpo*. Malmö.
- 2024: *Skånsk-svensk ordbok från abekatt till övanpo*. 2. uppl. Malmö.
- 2025: *Skånsk-svensk ordbok från abekatt till övanpo*. 3. uppl. Malmö.
- Monka, Malene, Pia Quist & Astrid Ravn Skovse, 2020: Place attachment and linguistic variation: A quantitative analysis of language and local attachment in a rural village and an urban social housing area. I: *Language in Society* 49:2, s. 173–205.
- Neogaard 1732 = Neogard, Lars & Lars Wollin, 2009: *Thet Gothlendiska Tungomålet. Språkkapitlet i Lars Neogards Gautauminning (1732)*. Uppsala.
- Nesset, Tore, Hans-Olav Enger & Laura A. Janda, 2025: Er politiet sikker eller sikre? Adjektivkongruens ved kollektiver i norsk. I: *Arkiv för nordisk filologi* 137, s. 123–44. DOI: <https://doi.org/10.63420/anf.v137i.27899>.
- Niedzielski, Nancy & Dennis R. Preston, 2000: *Folk linguistics*. Berlin.
- Nyström, Gunnar (red.), 2005: *Rapport från Fuost konferensen om övdalsky, Första konferensen om älvdalska*. Uppsala.
- Nyström, Gunnar & Yair Sapir (red.), 2011: *Rapport från Oðer rådstemna om övdalsky, Andra konferensen om älvdalska*. Uppsala.
- Nyström, Gunnar & Yair Sapir, 2015: *Ymse om övdalsky. En introduktion till det älvdalska språket och dess struktur*. Älvdalen.
- Ohlmarks, Åke, 1978: *Skånsk-svensk ordbok*. Malmö.
- OL = Klintberg, Mathias, och Herbert Gustavson, 1972–1986: *Ordbok över laumålet på Gotland*. Uppsala.
- Opsahl, Toril, 2021: Dead, but won't lie down? Grammatical gender among Norwegians. I: *Journal of Germanic Linguistics* 33: 1, s. 122–46. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1470542720000070>.
- Petersen, Hjalmar P., 2024: Dialektmiks illustreret med udtalen af /əu/ ó i Tórshavn. I: *Maal og minne* 42, s. 153–176.

- Petzell, Erik M., 2017: Enclitic subjects and agreement inflection in Viskadalian Swedish. I: *Nordic Atlas of Language Structures (NALS) Journal* 2(1), s. 1–39. DOI: <https://doi.org/10.5617/nals.5360>.
- 2024: The Gutnish *si*-passive. I: *Nordic Journal of Linguistics*. [Onlinepublicerad, ännu utan volym/nummer.] DOI: <https://doi.org/10.1017/S0332586524000027>.
- Preston, Dennis R., 1999: A language attitude approach to the perception of regional variety. I: Preston, Dennis R. (red.), *Handbook of perceptual dialectology*. 1. Amsterdam. S. 359–373.
- Prytz, Andreas Johannis, 1622: *En lustigh Comoedia Om then Stormechtighe Sweriges, Gothes, Wendes Konung etc. Konung Gustaf Then Forsta, Huru han til Regementet i Sverige bleff uphagd, ta han Konung Christiern Tyrann, af Landet uthdriffuit hadhe, oc huru han genom Gudz nadh uprattade Sverige ifran Pafwens morcker och wilfarelse, och inforde Ewangelij reena liws thet Pafwen lange bortrofwat hadhe*. Upsala.
- Rosenkvist, Henrik, 2006: Null subjects in Övdalian. I: *Working Papers in Scandinavian Syntax* 78, s. 141–71.
- 2010: Null subjects in Övdalian. *Nordic Journal of Linguistics* 33:3, s. 231–267.
- 2018: Null subjects and Distinct Agreement in Modern Germanic. I: Federica Cognola & Jan Casalicchio (red.), *Null Subjects in Generative Grammar*. Oxford. S. 285–306.
- Sapir, Yair, 2005: Elfdalian, the vernacular of Övdaln. I: Nyström 2005 (red.), s. 190–235.
- 2017: The Revitalization of Elfdalian. I: Nicholas Ostler, Vera Ferreira & Chris Moseley (eds.), *Proceedings of the 21st FEL Conference: Communities in Control. Learning tools and strategies for multilingual endangered language communities*. Hungerford. S. 50–58.
- 2026: Genmåle till Piotr Garbacz recension av *A Grammar of Elfdalian*. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2024–25 (147–148), s. 245–253.
- Sapir, Yair & Lundgren, Olof, 2024: *A Grammar of Elfdalian*. London.
- Sims-Williams, Helen & Hans-Olav Enger, 2021: The loss of inflection as grammar complication: evidence from Mainland Scandinavian. I: *Diachronica* 38:1, s. 111–50. DOI: <https://doi.org/10.1075/dia.19050.sim>.
- Spiegel, Haquin, 1901 [1683]: *Rudera Gothlandica*. Redigerad av O. Wennersten. Visby.
- Storm, Elias, 2023: *Ölmemålet. En dialekt- och sockenmonografi*. Kristinehamn.
- Strandberg, Mathias, 2016: [Rec. av] Kalle Lind, Skånsk-svensk ordbok från abekatt till övanpo. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2016 (139), s. 254–256.
- 2024: Per Larssons »Öfversikt af Färsmålen». Utgiven och kommenterad av Mathias Strandberg. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2023 (146), s. 144–157.
- Svahn, Margareta, 2021: Språkliga varieteter bland ungdomar i Skövde. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2020 (143), s. 121–175.
- 2024: Talar dagens västgötska ungdomar dialekt? I: *Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. Årsbok 2022–23*. (Annales Societatis Litterarum Humaniorum Regiae Upsaliensis.) Uppsala. S. 45–59.
- Svenonius, Peter, 2015: The morphological expression of case in Övdalian. I: K. Bentzen, H. Rosenkvist & J. Bondi Johannessen (eds.), *Studies in Övdalian Mor-*

- phology and Syntax. New research on a lesser known Scandinavian language.* Amsterdam. S. 177–230.
- Svenonius, Peter, 2017: Declension class and the Norwegian definite suffix. I: Vera Gribanova & Stephanie. S. Shih (red.), *The morphosyntax-phonology connection.* Oxford. S. 325–60.
- Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län på offentligt uppdrag utgivna av Kungl. Ortnamnskommissionen.* 15. Ölme härad. Uppsala 1939.
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg, Erik Andersson & Lisa Holm, 1999: *Svenska Akademiens grammatik.* 1–4. Stockholm.
- Toftén, Jacob, 1748: *Grammatica antiquae linguae rusticanae in Gothlandia.* (Manuskript N 47.) Stockholm.
- Wessén, Elias, 1956: *Svensk språkhistoria 3. Grundlinjer till en historisk syntax.* Stockholm.
- Wikner, Sarah, Saara Haapamäki, och Viveca Rabb, 2024: Variation mellan kort- och långstavighet i finlandssvenskt talspråk. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2023 (146), s. 93–120. DOI: <https://doi.org/10.69824/svlm.146.25714>.
- Sarah Wikner & Saara Haapamäki, 2024: Ett experiment kring klassindexerande språkdrag i finlandssvenskan. I: *Folkmålsstudier* 62, s. 127–163. DOI: <https://doi.org/10.55293/fms.137851>.
- Åkerberg, Bengt, 2012: *Älvdalsk grammatik.* Älvdalen.
- Öhlin, Paul, 1918: *Studier över de passiva konstruktionerna i fornsvenskan.* Lund.